

आकाश बोरवेल
धनराज शंभरकर
9890426850
8669852630

प्लॉट, मकान और खेती में बोरवेल
खिंचे जाते हैं. सर्विसिबल पंप, HDPE Pipes,
केबल, रीप, पंप फिटिंग सामान के विक्रेता.

पेगुडा विहार बोरवेल के पास, शातली चौक, रिंग रोड, नागपुर-२९

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

उपलब्ध आहे!

मिस्री, टाइल्स
फिटर, पेंटर,
कारपेंटर,
प्लंबर इत्यादीसाठी खालील नंबर
वर संपर्क करावा.

संपर्क
मो. 8482839451

मंगळवार, १८ मार्च २०२५

Tuesday, 18 March 2025

॥ वर्ष : ५ ॥ अंक : ८२

॥ Year : 5 ॥ Issue : 82

दैनिक किंमत : ₹ ५/-

Daily Rate: Rs. 5/-

राज्यातील कमी पटसंख्येच्या शाळा वाचवा

शिक्षण हक्क कायदा 2009 मधील कलम 19 व 25 नुसार इयत्ता पहिली ते आठवीसाठी विद्यार्थ्यांच्या प्रमाणात शिक्षक संख्या निश्चित केली आहे.

अमरावती : राज्य सरकारने काढलेला 15 मार्चचा संच मान्यतेचा शासन निर्णय रद्द करा, शिक्षक सेवक पद रद्द करा, सर्व समित्या रद्द करून एकच शाळा व्यवस्थापन समिती ठेवा, कालेय परीक्षा एप्रिलच्या पहिल्या आठवड्यात घ्या, इत्यादी मागण्यांसाठी महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक शिक्षक समितीच्यावतीने येथील जिल्हाधिकारी कार्यालयासमोर सोमवारी धरणे आंदोलन करण्यात आले.

शाळेत 20 किंवा 20 पेक्षा कमी पटसंख्या आहे. अशा शाळेत नवीन संच मान्यतेनुसार शिक्षकाचे एकही पद मंजूर झालेले नाही. त्यामुळे संपूर्ण महाराष्ट्रात 25 हजारांपेक्षा अधिक प्राथमिक शिक्षक अतिरिक्त ठरत आहे. कमी पटसंख्येच्या उच्च प्राथमिक शाळांतील वर्गासाठी शिक्षकाचे पदच शिक्षक न राहिल्याने त्या शाळेतील विद्यार्थ्यांना एकही शिक्षक मिळणार नाही. शिक्षण हक्क कायदा 2009 मधील कलम 19 व 25 नुसार इयत्ता पहिली

ते आठवीसाठी विद्यार्थ्यांच्या प्रमाणात शिक्षक संख्या निश्चित केली आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान आणि सुरक्षिततेचा

गंभीर प्रश्न भविष्यात निर्माण होणार आहे. अनेक विद्यार्थ्यांसह प्रामुख्याने मुलांचे शिक्षण थांबणार आहे. त्यातून गळती वाढेल आणि विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक प्रवाहापासून बाहेर पडतील. ही स्थिती केवळ महाराष्ट्रातच निर्माण झालेली आहे, असे प्राथमिक शिक्षक समितीचे म्हणणे आहे. विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान टाळण्यासाठी ग्रामीण भागातील

शैक्षणिक व्यवस्था उद्ध्वस्त करणारा 15 मार्च 2024 चा शासन निर्णय ताबडतोब रद्द करा, अशी एकमुखी मागणी यावेळी करण्यात आली. जिल्हा परिषद अंतर्गत विस्तार अधिकारी, केंद्र प्रमुख, उच्च श्रेणी मुख्याध्यापक, पदवीधर शिक्षक वेतन श्रेणीतील तुटी दूर करण्यात याव्या. संच मान्यतेचा अन्यायकारक निर्णय रद्द करावा. जिल्हास्तरावरील शिक्षकांच्या विविध समस्या

निकाली काढण्याबाबत मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांना निवेदन सादर करण्यात आले. प्रेमविवाह ठरला अल्पकालीन, कुटुंबीय तरुणीस बळजबरीने घेऊन गेल्याचा आरोप राज्यातील शाळांमधील शिक्षक संख्येवर प्रतिकूल परिणाम करणारा व स्वतःच्या गावातील शिक्षण भिळविण्याचा हक्क डावलणारा शासन निर्णय रद्द केला पाहिजे, या प्रमुख मागणीसाठी करण्यात आलेल्या धरणे आंदोलनात शिक्षक समितीचे जिल्हा शिक्षक नेते गोकुलदास राऊत, जिल्हा सल्लागार संभाजी रेवाळे, राज्य प्रसिध्दी प्रमुख राजेश सावरकर, राज्य महिला प्रतिनिधी प्रणिता कोल्हे, जिल्हाध्यक्ष अजयानंद पवार व जिल्हा सरचिटणीस शैलेंद्र दहातोडे, जिल्हा मुख्याध्यापक, पदवीधर शिक्षक वेतन श्रेणीतील तुटी दूर करण्यात याव्या. संच मान्यतेचा अन्यायकारक निर्णय रद्द करावा. जिल्हास्तरावरील शिक्षकांच्या विविध समस्या

‘ईपीएफ- 95’चे निवृत्ती वेतनासाठी आज आंदोलन

नागपूर : महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ (एसटी महामंडळ) कार्यरत कर्मचाऱ्यांकडून बऱ्याचदा शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे वेतनासह इतर मागण्यांसाठी अनेकदा संपही केला गेला. त्यामुळे राज्यातील सार्वजनिक प्रवासी वाहतूक कोलमडली होती. आता एसटीतील निवृत्त कर्मचाऱ्यांकडून ‘ईपीएफ- 95’ योजनेतील निवृत्ती वेतन वाढवण्यासाठी 18 मार्चला आंदोलन केले जाणार आहे. राज्य परिवहन निवृत्त कर्मचारी संघटनेचे निवृत्त प्रादेशिक सचिव अजय हट्टेवार म्हणाले, ऑल इंडिया कोऑर्डिनेशन कमिटी ऑफ ईपीएस- 95 पेशान असोसिएशनच्या अधिपत्याखाली

संपूर्ण राज्यात 18 मार्च 2025 रोजी (मंगळवार) निवृत्ती वेतनात वाढीसाठी आंदोलन केले जाणार आहे. या आंदोलनातून केंद्र सरकारला जागवण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. या आंदोलनात राज्यातील सेवानिवृत्त राज्य परिवहन महामंडळाच्या कर्मचारी व अधिकारी (एसटी) सहभागी होणार आहे. सदर आंदोलन मंगळवारी सकाळी 11 वाजता पी. एफ. ऑफिस मुख्य कार्यालय, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज चौक,

नागपूर येथे निश्चित करण्यात आले आहे. आंदोलनाला राप निवृत्त कर्मचारी संघटना नागपूर विभाग यांचा पुर्ण पाठींबा असल्याचेही हट्टेवार यांनी सांगितले. आंदोलनात नागपूरसह पूर्व विदर्भातील सहा जिल्ह्यातीलही संघटनेचे सदस्य सहभागी होणार असल्याचेही हट्टेवार यांनी सांगितले. आंदोलनात एसटीच्या निवृत्त कर्मचाऱ्यांनी उपस्थित राहून आपली शक्ती दाखवण्याचे आव्हान रामराव मातकर, मारोती साबळे, सुरेश भामकर, श्यामराव चावके, प्रशांत उमरेडकर, लक्ष्मीकांत चौधरी, मोहबे साहेब, जगदीश आंधोरे, सुरेश कातखेडे, विनोदकुमार धाबडे यांनी केले आहे.

उपराजधानीत 19 व 20 मार्चला महाड क्रांती परिषद

नागपूर : महाड क्रांतीदिनाची आगामी वर्षात शतकी वाटचाल सुरू होणार आहे, यानिमित्त प्रचुद्ध भारताच्या दिशेने वाटचाल करण्यासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर इंजिनिअर असोसिएशनतर्फे (बानाई) 19 आणि 20 मार्च रोजी महाड क्रांती परिषदेचे आयोजन करण्यात आले आहे. भविष्याच्या चळवळीचा वेध घेण्यासाठी मंथन होणार असून परिषदेचे उद्घाटन ज्येष्ठ पत्रकार, विचारवंत उत्तम कांबळे (नाशिक) यांच्या हस्ते होणार आहे, अशी माहिती बानाईचे अध्यक्ष अरविंद गेडाम व सचिव जयंत इंगळे यांनी पत्रपरिषदेत दिली. बुधवारी (ता.19) सकाळी 11 वाजता परिषद सुरू होईल. यावेळी ज्येष्ठ पत्रकार व

विचारवंत उत्तम कांबळे (नाशिक) आणि यवतमाळ येथील विचारवंत सागर जाधव ‘महाड क्रांतीचे सामाजिक राजकीय परिणाम’, ‘महाड क्रांती संग्राम समतेचे आरंभ पर्व’ या विषयावर व्याख्यान देणार आहेत. दुपारी अडीच वाजता दुसऱ्या सत्रात आंबेडकरी चळवळीचे भाष्यकार प्रा. रणजीत मेश्राम, राहुल सोनपिंपळे, प्रशिक आनंद आदी विचारवंत हे ‘डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर निर्मित मातृ संघटनांची जबाबदारी आणि सद्यःस्थिती, महाड क्रांती आणि विद्यार्थी चळवळ’ यावर विचार मांडतील. अध्यक्षस्थानी बानाईचे अध्यक्ष अरविंद गेडाम असतील. गुरुवारी (ता.20) सायंकाळी 5 वा. समारोपीय सत्रात ‘महाड क्रांती आणि समता सैनिक दल’, ‘अस्पृश्यांचा एल्यार - वर्तमान भविष्यकालीन दिशा’, ‘राजकीय सांस्कृतिक उत्थानासाठी आंबेडकरी विद्यार्थी चळवळीची जबाबदारी’ यावर प्रा. देविदास घोडेस्वार, महेंद्र जाधव, आशिष फुलझेले, प्रतीक डुंभरे सहभागी होतील.

21 ते 23 मार्च नागपुरात अ. भा. आंबेडकरी साहित्य संमेलन

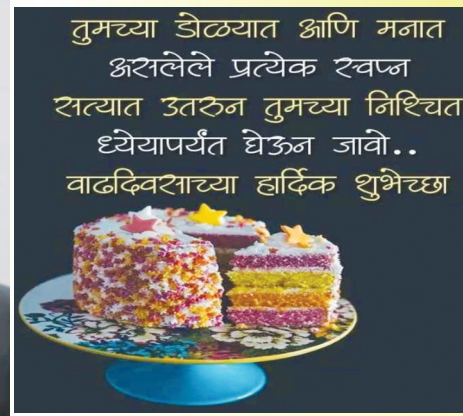

नागपूर : निव्वई सामाजिक सांस्कृतिक परिवारकडून 16 वे अखिल भारतीय साहित्य संमेलन होवू घातले आहे. या संमेलनात 21 मार्चला संविधान मार्च काढण्यात येईल तर 22 तारखेला संमेलनाचे उद्घाटन होईल. दोन दिवस चालणार्या संमेलनात चार परिसंवाद, कथाकथन, विरेंद्र गणवीर लिखित गटार नाटक. नरेश साखरे लिखित ‘सावित्रीच्या मुली’ नाटक सादर होणार आहे. आंबेडकरी कार्यकर्त्यांचा सत्कार गझल मुशायरा दोन कवी संमेलन होणार आहे. स्त्रीयांचा परिसंवाद ‘स्त्री चळवळीतील धुवीय करणाचे प्रभाव आणि परिणाम स्त्री चळवळी मंदावल्या आहेत का? होणार आहे लेखिका विद्या भोरजोरे(मुंबई) या भुषवणार आहेत तर संविधानाच्या अमृत वर्षात प्रा. एन.व्ही ढोके यांच्या अध्यक्षतेखाली ‘संविधान मानवी हक्क अधिकाराचे मुख्य शस्त्र आहे’ या विषयावर प्रा. वसंत शेंडे आपले विचार मांडतात, तर अशोक इंगळे यांच्या अध्यक्षतेखाली ‘आंबेडकरी प्रेरणेच्या सामाजिक शैक्षणिक साहित्यिक आणि राजकीय चळवळीचे परिशीलन’ या विषयावर भास्कर पटील आपले विचार मांडतील तर दैनिक सौरभच्या संपादिका संस्था रजुरकर यांच्या अध्यक्षतेखाली ‘विषम कालावकाशात आंबेडकरी साहित्यिकांची जबाबदारी’ या विषयावर गौतम तुपसुंदरे आपले मत मांडणार आहेत. तर प्रा. गजानन बनसोड यांच्या अध्यक्षतेखाली कथाकथन होणार आहे. कवयित्री सुरेखा भगत यांच्या अध्यक्षतेखाली कवी संमेलन होणार, तर दुसरे कविसंमेलन युद्धम सोनुले यांच्या अध्यक्षतेखाली होईल. गजल मुशायरा कवी सुर्यकांत मुनघाटे यांच्या अध्यक्षतेखाली होणार आहे. तरी आणण दोन्ही दिवस संमेलनाचा लाभ घ्यावा असे संमेलनाचे मुख्य संयोजक प्रवीण कांबळे व सहसंयोजक सुरेश वंजारी यांनी कळविले आहे.

वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा!

श्री. अविनाश मेश्राम

: शुभेच्छूक :

कुसुमताई मेश्राम (आई), रजनी मेश्राम (पत्नी), क्षितिज मेश्राम (मुलगा), अविपसीता मेश्राम (सून), श्यां मेश्राम (मुलगी)समस्त मेश्राम आणि बोंदडे परिवार.

चलो दीक्षाभूमि! चलो दीक्षाभूमि! चलो दीक्षाभूमि

महाबोधि महाविहार मुक्ति आंदोलन

भव्य "शान्ति मार्च"

20 मार्च 2025 दोप. 12 बजे

दीक्षाभूमि से संविधान चौक, नागपुर

कृपया शुभ्र वस्त्र पहनकर लाखों की संख्या में उपस्थित रहे!

सौजन्य : नॉर्थ नागपूर सिनीयर सिटीझन फोरम नॉर्थ नागपूर महिला फोरम, युवा ग्रॅज्युएट फोरम

Perma 942219445

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर नॅशनल असोसिएशन ऑफ इंजिनिअर्स, नागपूर

दोन दिवसीय

महाड क्रांती परिषद

बुधवार दि. 19.03.2025

कार्यक्रमाध्यक्ष : मा. इंजि. अरविंद गेडाम
अध्यक्ष, बानाई, नागपूर

सूत्रसंचालन : मा. इंजि. जयंत इंगळे
सचिव, बानाई, नागपूर

प्रथम सत्र सकाळी ११.०० वा.

प्रमुख वक्ता
मा. आयु. उत्तम कांबळे (नाशिक)
विषय:- आजच्या सामाजिक, राजकीय वर्तमानात महाडची क्रांती आणि भविष्यकालीन वेध
प्रमुख उपस्थिती
मा. आयु. सागर जाधव (यवतमाळ)
विषय:- महाडचा मुक्तीसंग्राम - सामाजिक समतेचे आरंभ-पर्व

द्वितीय सत्र दुपारी २.३० वाजता

प्रमुख वक्ता
मा. प्रा. रणजीत मेश्राम
विषय:- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या मानुसंघटनांची जबाबदारी आणि सद्यस्थिती
वक्ते
मा. आयु. राहुल सोनपिंपळे
विषय:- महाडक्रांती आणि विद्यार्थी चळवळ

मा. आयु. प्रशिक आनंद
विषय:- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या मानुसंघटनांची जबाबदारी आणि सद्यस्थिती

गुरुवार दि. 20.03.2025 सायंकाळी 5.00 वाजता

वक्ते
मा. प्रा. देविदास घोडेस्वार
महाड मुक्ती संग्राम : अस्पृशांचा एल्यार : वर्तमान व भविष्यकालीन दिशा
मा. आयु. महेंद्र जाधव
महाड क्रांती आणि समता सैनिक दल: वर्तमान व भविष्यातील जबाबदारी
मा. आयु. आशिष फुलझेले
राजकीय सामाजिक उत्थानासाठी -आंबेडकरी विद्यार्थी चळवळीची वर्तमान आणि भविष्यातील जबाबदारी
मा. आयु. प्रतिक डुंभरे
राजकीय सामाजिक उत्थानासाठी -आंबेडकरी विद्यार्थी चळवळीची वर्तमान आणि भविष्यातील जबाबदारी

कार्यक्रमाचे स्थळ : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक भवन उरुवेस्त कॉव्हेनी, वर्धा रोड, नागपूर

विनीत : बानाई कार्यकारिणी

इंजि. अनंविंद नेडाम
अध्यक्ष

इंजि. अजय सायनकर
उपाध्यक्ष

इंजि. जयंत इंगळे
सचिव

इंजि. नितेश नायनरे
सहसचिव

इंजि. सतिश नेलंग
संयोजक

इंजि. शंभू घोडके
अतिथी जबाबदार

इंजि. विजय खापर्डे
सदस्य

इंजि. विजय उमरे
सदस्य

इंजि. ज्योत्सना चव्हाण
सदस्य

संपादकीय

निवडणूक आयोग व लोकशाही

गु भारतात, राष्ट्रीय निवडणूक कायद्यासोबतच, भारतीय निवडणूक आयोग नावाचे एक केंद्रीय निवडणूक प्राधिकरण देखील आहे जे संवैधानिक अधिकारानी सशक्त आहे. याशिवाय, भारतात देशातील सर्व मतदारांसंघामध्ये एकाच पद्धतीने मतदान करण्यासाठी इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र म्हणजेच ईव्हीएम सारखी प्रणाली देखील आहे. हे यंत्र कमी शिक्षित लोकांसाठीही उतयुक्त आहे आणि काही तासांत निकालांचे मूल्यांकन करण्यास सक्षम आहे. याउलट, अमेरिकेत त्यांच्या अनपेक्षित सत्तेत परतण्यामागे डोनाल्ड ट्रम्प यांच्या ‘मेक अमेरिका ग्रेट अगेन’ म्हणजेच MAGA या घोषणेची महत्त्वाची भूमिका होती. ट्रम्प अमेरिकेला पुन्हा महान बनवण्याचे आश्वासन देत आहेत, परंतु आधुनिक जगातील सर्वात जुन्या लोकशाहीतील निवडणूक विसंगती दुरुस्त करण्याचे कोणतेही संकेत ट्राम यांनी दाखवलेले नाहीत. या निवडणूक विसंगतींमुळे अमेरिकेत निवडणूक निकालांबाबत अनेकदा वाद निर्माण होतात. ट्रम्प देखील या निवडणूक प्रक्रियेवर प्रश्न उपस्थित करत आहेत, परंतु सत्तेत आल्यानंतरही त्यात सुधारणा होण्याची आशा दिसत नाही. अमेरिकन निवडणूक व्यवस्थेतील सर्वात मोठी विसंगती म्हणजे त्यात कोणतेही मानकीकरण नाही. या आघाडीवर त्यांनी जगातील सर्वात मोठी लोकशाही असलेल्या भारताच्या निवडणूक व्यवस्थेकडे पाहिले पाहिजे. अमेरिकेत असा कोणताही संघीय निवडणूक प्राधिकरण नाही जो देशभरातील निवडणूक प्रक्रियेचे एकसमान नियमन करू शकेल. अमेरिकेतील निवडणूक प्रक्रिया गोंधळलेली आणि अस्वच्छ आहे. मतदारांपासून ते मतमोजणीपर्यंत वेगवेगळ्या राज्यांमध्ये वेगवेगळ्या व्यवस्था आहेत. प्रत्येक काउंटीचे स्वतःचे निवडणूक कायदे देखील असतात, जे मतदान प्रक्रियेचे नियमन वेगळ्या पद्धतीने करतात. अनेक ठिकाणी मतपत्रिका प्रणाली असते, जिथे मतदारांना त्यांची निवड दर्शविण्यासाठी मार्कर दिले जातात. ते निवडणूक चिन्हांचा वापर करत नाहीत. काही काउंटींमध्ये मतदारांना मतपत्रिका असलेल्या मशीनद्वारे त्यांचे मत व्यक्त करण्याची तरतुद आहे. 2000 सालापर्यंत मतदारांना त्यांच्या पसंतीच्या उमेदवाराच्या नावावर ठप्पा मारण्यास सांगितले जात असे. आणखी विचित्र गट्ट म्हणजे काही ठिकाणी लोकर्ष ठप्प करून मतदान करण्याची पद्धत आहे. काही काळापूर्वीपर्यंत, वेगवेगळ्या राज्यांमध्ये पॅचिंगसाठी वेगवेगळ्या पद्धती होत्या. टेक्सासमध्ये, मतपत्रिका अशा प्रकारे भोक पाडणे बंधनकारक होते की तिला पूर्ण छिद्र पडेल. जर काही चुकले असते तर मत मोजले गेले नसते. याउलट, फ्लोरिडाची मतपत्रिका पॅचिंग प्रणाली तुलनेने उत्तर होती, जिथे अंशतः गुण देखील पुरेसे होते. यामुळे 2000 च्या निवडणुकीत जॉर्ज बुश ज्युनियर आणि अल गोर यांच्यातील निवडणूक लढाई न्यायालयात पोहोचली आणि अंतिम निर्णय येण्यासाठी अनेक दिवस लागले. या घटनेला जवळपास 25 वर्षे उलटूनही अमेरिकेत निवडणूक सुधारणांबाबत कोणतीही लक्षणीय प्रगती झालेली नाही. ज्या संस्था अस्तित्वात आल्या, त्यांची भूमिका फक्त सल्लगणांपुरती मर्यादित राहिली. एका अंदाजानुसार, सुमारे 70 टक्के मतदार मतपत्रिकेद्वारे, 23 टक्के पसंती दर्शविणाऱ्या यंत्रांद्वारे आणि उर्वरित सात टक्के इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांद्वारे मतदान करतात. मतपत्रिका वापरून निवडणुका घेण्यासाठी वेगवेगळ्या राज्यांमध्ये स्वतःची व्यवस्था आहे. लवकर मतदानाचे विविध प्रकार देखील आहेत. राज्याच्या वेगवेगळ्या भागातही एकसमान व्यवस्था नाही. उदाहरणार्थ, टेक्सासमध्ये, मतदार ईव्हीएमद्वारे मतदान करतील की मतपत्रिकेद्वारे हे त्यांच्या निवासस्थानावरून ठरवले जाईल. अमेरिकेच्या पूर्व आणि पश्चिम किनाऱ्यांमधील वेळेतील फरक देखील निवडणूक विसंगती वाढवतो. न्यू यॉर्कमध्ये संंध्याकाळी 6 वाजता मतदान पूर्ण होताच, टीव्ही चॅनेल एक्झिट पोल दाखवू लागतात. तोपर्यंत, कॉलिफोर्नियामध्ये मतदानासाठी पाच तास शिल्लक आहेत. ते मतदारांच्या मानसिकतेवर प्रभाव पाडण्याचे काम करते. यामुळे मुक्त आणि निष्पक्ष निवडणुकांच्या संकल्पनेला धक्का बसतो. उलट, भारतात लोकसभा निवडणुकीचा निकाल मतमोजणीच्या दिवशी संंध्याकाळपर्यंत जवळजवळ निश्चित होते. त्याचप्रमाणे विधानसभा निवडणुकीचे निकाल दुपारपर्यंत स्पष्ट होतात. त्याच वेळी, अमेरिकन अध्यक्षीय निवडणुकीचा निर्णय होण्यासाठी अनेक दिवस लागतात. त्यानंतरही वादाची शक्यता कायम आहे. सुरुवातीच्या ट्रेडच्या आधारे डोनाल्ड ट्रम्प यांनी आपला विजय जाहीर केला होता, परंतु विविध राज्यांमध्ये मतमोजणी सुरू असल्याने औपचारिक घोषणा होण्यास काही दिवस लागले. जर आपण या दृष्टिकोनातून पाहिले तर लोकशाही प्रक्रिया आणि निवडणुकांच्या आणखीवर, जगातील सर्वात मोठी लोकशाही असलेला भारत संपूर्ण जगात आघाडीवर असल्याचे दिसून येते. या बाबतीत, अमेरिका आपल्यापेक्षा वेलत मागे आहे, आणि भारताची बरीचरी करण्यासाठी त्याला बराच वेळ तर लागेलच, पण त्यासाठी त्याला खूप प्रयत्नही करावे लागतील. भारताच्या बाबतीत मग केंद्रापासून मोदी सरकार आले तेव्हापासून मतदार याद्यांमध्ये घोळ मोठ्या प्रमाणात वाढलेला दिसतो पणजे खरे सोडले आणि ईव्हीएम द्वारे मतदान हा प्रकार सत्ताधारी राजकीय पक्षांसाठी फायद्याचा असला तरी बऱ्याचदा विरोधकांसाठी मात्र नामुकीचा ठरलेला दिसतो मतदार याद्यांमध्ये किंवा मतदार ओळखपत्रांमध्ये मोठ्या प्रमाणात जो घोळ झालेला आहे त्यासाठी विरोधी पक्षाने आता कंबर कसली आहे मात्र निवडणूक आयोग या बाबीकडे किती गंभीर्याने बघतो यावरच भारतीय लोकशाहीचा यासंदर्भात प्रश्नचिन्ह कायम करणारा किंवा निकाल देऊन शीश मोक्ष लावणारा आयोग या बाबीकडे आता साऱ्यांचे लक्ष लागले आहे. ■ ■

बहुजन सौरभ

माणसाचे खरोखर देव कोण असतील तर ते आई बाप.

रामा फुसाड्या आणि संघीय खोटेारडे

‘रामा फुसाड्या’ हे वऱ्हाडी बोलीतील किल्ल्यातले एक इरसाल, विनोदी, बिनधास्त पात्र आहे. प्रसिद्ध साहित्यिक व ज्येष्ठ पत्रकार, मित्रवर्य जगन वंजारी यांनी या पात्राला जन्म दिला आहे. या पात्राच्या माध्यमातून ते इरसाल, विनोदी किस्से सांगायचे. हा किस्से कथनाचा कार्यक्रम दोन ते अडीच तास चालायचा. रसीक श्रोते अक्षरशः तल्लीन होत मनमुराद आनंद घ्यायचे. हसून हसून त्यांची मुस्कंडी वळायची. या किस्से कथनाच्या कार्यक्रमाला त्या काळी खूप मागणी होती. वऱ्हाडातच नव्हे तर अन्य भागात रामा फुसाड्या जगन वंजारी यांनी लोकप्रिय केला होता.

‘रामा फुसाड्या’ या नावातील ‘फुसाड्या’ हा शब्द वऱ्हाडी बोलीभाषेतील आहे. ‘फुसाड्या’ या गावगाड्यातल्या शब्दाचा अर्थ फुसट्या सोडणारा, फोकनाड, बंडलबाज असा होतो. सुसंस्कृत मराठीत सांगायचे तर ‘थापेबाज’ वा ‘थापाड्या’ . स्वतंत्र भारताचे एक बडे नेते विमानाने रामा फुसाड्याच्या शेतात आले. ते खरीप हंगामाचे दिवस होते. रामा शेतकामात व्यग्र होता. त्या बड्या नेत्याने रामाला संविधान तयार करण्यासाठी आपल्यासोबत दिल्ली येण्याची विनंती केली. रामाने आपली अडचण सांगितली. तो सहजासहजी त्या नामवंत नेत्यासोबत दिल्लीला जायला तयार होत नव्हता. मोठ्या मित्रतवारिने कसाबसा तो तयार झाला खरा, पण त्याने एक अट घातली, ती अशी ‘मी जे जे बोलेंते ते समजून उमजून लिहू शकेल अशी एकच व्यक्ती देशातच नाही तर अखड्या जगात आहे. ती म्हणजे प.पू. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर’ किस्स्यातला

आमचा आजपर्यंतचा इतिहास आहे की आम्हाला कोणतीही गोष्ट सहजासहजी मिळाली नाही. ती मिळवण्यासाठी संघर्ष करावा लागला, करावा लागतो आणि करावा लागत आहे. संघर्ष केल्याशिवाय आम्हाला ती मिळत नाही. याचे कारण माणसाने माणसाशी केलेला चुकीचा अनुचित प्रकार ! आणि या चुकीच्या अनुचित प्रकारामुळे आमचे जीवन संघर्षमय झाले. आम्ही आजपर्यंत संघर्षच केला, संघर्षच करत आलो आणि आजही संघर्षच करत आहोत. मग ते गाव पातळीवर असो की, जिल्हा पातळीवर, राज्य पातळीवर, की राष्ट्रीय पातळीवर असो की आंतरराष्ट्रीय पातळीवर!

महाबोधी बुद्ध विहारचा लढा सुद्धा असाच ! म्हणूनच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी म्हटलेले आहे. ‘जागृतीचा विस्तव कधी विखू देऊ नका.’ कारण जागृतीचा विस्तव कर का विझला तर आम्ही विकलांग झालो म्हणून समजा. म्हणून जागृतीचा विस्तव आम्हाला सदैव तेवत देवावा लागेल. भारतातील पवित्र भूमी म्हणजे उत्तर भारत. कारण या प्रदेशात हिमालयासारखा पर्वत, याच हिमालय पर्वतावर तथागत बुद्ध बोधीसत्याच्या रुपात आपल्या आईला स्वप्नामध्ये दिसले. लुंबिनी वनासारखे वन की जेथे त. बुध्दांचा जन्म इसवी सन पुर्व 563 मध्ये झाला. सध्या ते लुंबिनी वन नेपाळमध्ये आहे. (बोधगया) बुद्धगया जेथे त.बुद्धाना वैशाख पौर्णिमेच्या दिवशी बोधीवृक्षाखाली ज्ञानप्राप्ती झाली. तेच महाबोधी विहार ते मुक्तीचा लढा चालू

आहे. सारलाथ जेथून त. बुद्धांनी आपल्या धम्माचा पहिला उपदेश दिला ते उत्तरादेशमध्ये आहे. कुशीनगर जेथे त. बुद्धाचे महापरिनिर्वाण झाले, तेही उत्तर प्रदेश मध्येच आहे आणि गंगा, यमुना, सरस्वती सारख्या नद्या याच प्रदेशातून उगम पावल्या. तथागत बुद्धांचा जन्म येथे होणार होता म्हणूनच निसर्गाने नैसर्गिक सौंदर्याने उत्तर भारताला सजवले होते, असे हे पवित्र स्थान. तथागत बुद्धांनी संपूर्ण उत्तर भारत पायी फिरून लोकांना आपल्या धर्माची शिकवण दिली. आपल्या सर्वोत्तम ज्ञानाचा उपदेश केला. बुद्धाचा काळ म्हणजे सत्य, सुवर्णमय काळ म्हणजे काळ्या कळीत कीर्तीतरी राजांनी आणि श्रीमंत दानशूर महतींचा हा ताबा आहे. ते लोकांनी त. बुद्धे व त्याच्या भिक्खू संघासाठी मोठमोठे विहार, उद्यान बांधून दान दिली होते.

पुढे त. बुद्धाच्या महापरिनिर्वाणानंतर 250 वर्षांनी सम्राट अशोकांनी बुद्धगया त. बुद्धांच्या स्मरणार्थ तेथे महाबोधी विहार बांधले असले ते बुद्ध ज्या ठिकाणी जेथे त.बुद्धाना वैशाख पौर्णिमेच्या दिवशी कळवी म्हणून तिथे हिरेजडित सिंहासनाची स्थापना केली. सम्राट

अशोक यांनी आपल्या कालखंडात 84 हजार स्तूप पण बांधले होते. तथागत बुध्दांना ज्ञानप्राप्ती झाली तेथे म्हणजे आताचे महाबोधी विहार या विहाराला जागतिक दर्जाचा वारसा स्थान म्हणून मान्यता मिळाली आहे. भारतातील प्रत्येक धार्मिक स्थळे हि ज्या धर्माची आहेत त्या त्या धर्माच्या लोकांचा ताब्यात आहेत. त्यावर त्यांचाच ताबा आहे. त्यात बनवलेली ट्रस्टी त्याच धर्माच्या लोकांची आहे. मग हिंदू असो, तेथे हिंदू लोकच ट्रस्टी, मुस्लिम असो, तेथे मुस्लिम लोकच ट्रस्टी, जैन असो तेथे जैन लोकच ट्रस्टी, ख्रिश्चन असो तेथे ख्रिश्चन लोकच ट्रस्टी, सिख असो तेथे सिख लोकच ट्रस्टी. पण याला अपवाद आहे बुद्धगया येथील महाबोधी महाविहार जे जगभरातील बौद्ध धर्मिय लोकांचे पूजनीय श्रद्धास्थान आहे. जगभरातून लोक त. बुद्धाच्या चरणी नतमस्तक होण्यासाठी भारतात येतात आणि भारत भुमीला पवित्र भूमी मानतात. पण येथे मात्र ट्रस्टी ब्राम्हण. आताच नाही तर कितीतरी वर्षांपासून महाबोधी महाविहारावर हिंदू महतींचा हा ताबा आहे. ते आजपर्यंत ही सोडायला तयार नाहीत. का? तर त. बुद्धाच्या नावावर जगभरातून कितीतरी दान आर्थिक स्वरुपात महाबोधी विहाराच्या विकासासाठी येते. कारण तथागत बुद्ध जगभरात पूजनीय आहेत. जगात भारताची ओळखच बुद्धभूमी म्हणून आहे. भारतातील नेते, मंत्री, प्रधानमंत्री आणि उद्योगपती हे जर (जगात) बाहेर देशात गेले तर तेथे ते सांगतात की, आम्ही बुद्धाच्या भूमीतून आलो आणि म्हणून जगभरातील

विनोद सरदार मो.9689847115

नेमली. त्यामुळे चार बौध्द भिक्खू एकीकडे राहिले आणि चार महंत व एक कलेक्टर यांचे बहुमत झाल्या कारणाने महंतांचाच महाबोधी विहारवर ताबा राहिला. हिच ती सरकारची त्यावेळेची चतुराई. 1949 चा कायदा सरकारने आज रद्द करावा त्यासाठी आता नि्काराने लढा देण्याची आम्हाला गरज आहे. म्हणून आम्ही सर्वांनी सहभागी होण्याची गरज

ताबा हिंदू महंतांकडून काढून तर घेतला आणि तो सरकारकडे दिला. पण सरकारने जी 9 सदस्यांची व्यवस्थापन समिती स्थापन केली त्यात चार हिंदू महंत म्हणजे ब्राह्मण व चार बौद्ध भिक्खू आणि एक हिंदू कलेक्टर अशी समिती सरकारने ठरविली. त्यावेळेसच महाबोधी विहार बौद्ध धर्मिय लोकांच्या ताब्यात धावे. त्याकरिता बिहार येथे उपोषण सुरू आहे. बिहार सरकारने कोणतीही प्रतिक्रिया आलेली दिसत नाही. बिहार सरकारने तात्काळ या विषयाची दखल घ्यावी. कारण कोणत्याही गोष्टीला चुकीचे वळण लागण्याअगोदर त्या गोष्टीचा वेळेेत योग्य निर्णय घेणे हिताचा राहतो. बिहार सरकार कडून अपेक्षा आहे. त्यांनी तात्काळ निर्णय घ्यावा. ज्यांच्या मालकीचे आहे, त्यांना देणे योग्य राहील/असते/व आहे. त्यात काही गैर नाही. महाबोधी विहार बौद्ध धर्मिय लोकांच्या आस्थेचे, श्रद्धेचे पवित्र स्थान आहे. त्यावर दुसऱ्याचा ताबा का असावा? ■ ■

बुद्धधम्माच्या व जगाच्या इतिहासात हा अद्वितीय प्रसंग सुवर्ण अक्षरांनी कोरला गेला. देशातील कोट्यावधी जनतेला माणूस होऊन जगण्याचा मार्ग प्रशस्त झाला. न भूतो न भविष्यती याची प्रचिती आली. ज्यांनी हा प्रसंग प्रत्यक्ष अनुभवला ते धन्य झाले. हा अद्वितीय सोहळा तथामाताच्या, चक्रवर्ती महान सम्राट अशोकाच्या जंबुद्विपात, भारताच्या भूमिवर घडला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी भारत देशाचे नाव जगाच्या इतिहासात अजरामर केले. मुक्त्याला वाचा दिली. माणूस असल्याची ओळख दिली. खरे खोटे ओळखण्याची क्षमता दिली. कर्तृत्वाचे, अस्मितेचे बळ दिले. परिवर्तन स्वीकारण्याची ओळख दिली. विज्ञानवाद दिला. पुरून उरण्याचे सामर्थ्य दिले. सद्सद्‌विवेकाचा मार्ग दाखवला नाही तर बुद्धसद्‌विवेकी केले.

नु बुद्ध तत्त्वज्ञानाचा सकारात्मक परिणामाने अस्सुर्य, बहिष्कृत, पीडित समाजाने डोळे दिवपणारी प्रगती केली. परंतु ज्यांनी स्वतःची ओळख केली नाही असे कच्चे दुवे अपयशी; बौद्धांची थड्डा करणाऱ्यांच्या व यशस्वी बौद्धांचा विरोध करणाऱ्याच्या तावडीत सापडतात; ते स्वतः बौद्ध असून बौद्धांशी शंकाखोर उरतात. ते बाबू, बौद्धसंस्कार, संस्कार विधी, डॉ. बाबासाहेबांवर्षीही शंका घेतात. हे ऐकून फार वेदना होतात. त्यांच्या अज्ञानाच्या, शंकांच्या निरसनाचा हा प्रपंच. माणसे ३ प्रकारची आहेत. 1) विचार करणारे, 2) विचाराना प्रचार, प्रसार करणारे व 3) त्या विचारानुसार व्यवहार करणारे. काही शिकले, सवरले बौद्ध म्हणणारे अद्यापही जुनाट परंपरागत संश्रद्धेत खिंपत पडली आहेत. ते बौद्ध असाजाला घातक आहेत. डॉ. बाबासाहेबांनी हिंदू परंपरेच्या विव्छ्यातून काढून अनुयाय्यांना पंचशीला सोबत 22 प्रतिज्ञा दिल्या. बुद्ध मोक्ष देणारे नाहीत, मार्गदाता आहेत, हे वारंवार समजावून सांगितले. बुद्धाने

अंधश्रद्धेतून मुक्त तो बौद्ध

‘अत्त पिप भव’ म्हणजे ‘स्वतःचे दिपक बना’ हे वैज्ञानिक तत्त्वज्ञान जगाला दिले. विश्वाच्या दुःखाचे सत्य फक्त बुद्धाने ओळखले व जगापुढे आणले. दुःख मुक्तिका अष्टांग मार्ग जगाला सांगितला. पटेल ते स्वीकारण्याचे स्वातंत्र्यही बुद्ध या धर्म संस्थापकाने दिले. हे बौद्धांनी समजून घ्यावे. स्वतः समजून घेवेल त्याला बुद्ध समजेल. विश्वाचे सत्य जाणणारा, सत्य बोलणारा, सत्याची कास धरणारा, संपूर्ण ज्ञानी, ज्ञानाचा प्रतीक, चित्ताचे क्लेष नष्ट केलेला, जीवनमुक्त, स्थलकालपरते जागृत, दुःखमुक्त झालेल्या सत्यक समबुद्ध पणुदे, विज्ञानवादी संशोधकापुढे आम्ही बौद्ध नतमस्तक आहोत.

डॉ. बाबासाहेब म्हणतात, ‘मी बुद्धाकडे कां वळतो?’ ‘बुद्धाने माणसाशी कसे वागवे हे शिकवले. बुद्धाने धम्माचा शास्ता धम्मच ठेवला. बुद्धधम्म कल्याण साधण्याच्या शिकवतो.’ पुढे डॉ. बाबासाहेब म्हणतात, ‘माझ्या कोट्यावधी जनतेचे अथांग सागरातील जहाज वादळीत सापडू नये, खडकावर आळू नये, फुटू नये, जहाज सुखरूप पैलतीत सुरक्षित पोहचवणे, पिसाटासारखा सैरावेरा धावत सुटू नये यांची दक्षता 1935 पासून तब्बल 21 वर्षे घेतली. माझी पूर्ण खात्री झाल्यावर 14 ऑक्टोबर 1956 च्या अशोक विजया दशमीला जहाज पैलतिरावर सुखरूप लावला. माणूस आशेवर जगतो. धम्म आशावादी बनवतो. चमत्कार, धर्मांधता, अंधश्रद्धा, कर्मकांड, परावलंबना पासून दूर करतो तो धम्म, अस्मिता, प्रतिष्ठ वाढवतो तो धम्म, शरीर व मन निरोगी ठेवण्यास शिकवतो तो धम्म. हा धम्म अखील मानवाला दुःख मुक्त करण्याचा मार्ग आहे. बुद्ध स्वीकारून अथवा नंतर गळत विचारांची मरगळ काढून खरे बौद्ध होतं. जीवन सार्थक करता येते. बुद्ध भिक्षुची तुलना भट, ब्राह्मण, पुजारी, पुरोहित, मुख्त, पाद्रीशी करणे अज्ञान आहे. सर्व परित्याग करणारा (संसार त्यागणारा)बौद्ध उपासक भिक्षू होतो. बुद्धांनी तत्कालीन परिस्थितीत भिक्षू जवळ जगण्यासाठी आवश्यक वस्तू असण्याची, सर्वांनुमते नियम ठरवले. ब्लेड, भिक्षापात्र, तीन

चिवर, सुई धागा. यास अख्खार म्हणतात. जगण्यासाठी भिक्षूंनी फक्त ओली भिक्षा स्वीकारण्याचे नियम केले. यांचे स्वतः पालन केले. ब्राम्हण आपल्या परिवारासाठी दायकास भीती दाखवून दान देण्यास प्रवृत्त करतो. सत्यनारायण सुखी ठेवण्याची याचना करणे तर परित्राण तथागताच्या, महान अरिहंत भिक्षुंच्या आदर्शांचे स्मरण करणे आहे. यात कोणत्याही प्रकारची याचना नाही. हे करावे असेही नाही. निशरण पंचशील, अश्रशील, अष्टांगमार्ग कुशल जीवन जगण्याचा मध्यममार्ग आहे. यांचेअनुसरण चालता, बसता, उठता केंव्हाही करता येते. अगरबत्ती वातावरण प्रफुल्लित करते तर मेणबत्ती स्वतः जळून प्रकाश देते. सुजाताची खीर महामुनी सिद्धार्थाच्या दिव्य ज्ञानदृष्टीला पोषक ठरली. यांत धर्मांधता नाही. श्लोक याचना, अपेक्षाचे श्रोत तर गाथा आदर्शांचे गुण गौरव आहे. प्राणवायूचा सतत पुरवठा करणारे, तथागताना दिव्य ज्ञान प्राप्तीसाठी शितल छाया देणारे पिंपळ वीरबुध्द आहेत. साहस, बलिदान, सर्व समावेशक आकाशी निव्जारंग, निव्द्य ध्वज डॉ. बाबासाहेबांनी स्वीकारला. ही विचारप्रवृत्त प्रतिके आहेत. मंदीर देवादिकाचे सुरूक्षे, अंधश्रद्धेचे, लुटिचे तर विहार ‘चरत भिक्षवे चारिका’ करणाऱ्या भिक्षू-भिक्षुणींसाठी निवास, बौद्धांना संगठीत होण्याचे, सामाजिक चर्चा, विचार विमर्शाचे, बुद्ध दर्शनाचे विहार स्थान

आहे. बुद्ध प्रतिमा पुजेचे नव्हे तर आदर्शांचे प्रतीक आहे. गौतम बुद्ध आईवडीलांपासून जन्म झालेले महामानव, विज्ञानवादी संशोधक आहेत. बुद्ध कोणाचेही अनुनयी नाहीत. बौद्धांनी बुद्ध समजून घ्यावे. न्यूनगंडाचे, शिकार आहेत होऊ नये. बौद्धांनी देव्हान्यातून, डोक्यातून 33 कोटी देवीदेवता, ईश्वर, परमेश्वर त्यांची प्रतिके काढली. त्यांचे विसर्जित केले. त्यापेवजी डोक्यात महाकारुणीक भगवान बुद्ध, डॉ. बाबासाहेब, महान त्यागी रमाई, महान क्रांतिकारी सावित्री म.ज्योतिबा, छत्रपती साहू, छत्रपती सयाजीराव, रामास्वामी नायर वगैरे डोक्यात घेतले. माणूसपण आले. बौद्धाचे ओंकार, तंत्र-मंत्र टळले. तिथं व परिणाम जलातील फरक न समजणारे बौद्ध कसे? एकदा महामुनी बुद्ध आणि अंगुलीमाल चारिकेला जातांना वाटेत एक केविलवाणी म्हतारी रडत रडतच आडवी आली. म्हणाली, ‘माझी गुलगी प्रसुती संकटात अडली. मरणासन्न झाली. महाराज आपण साधू संन्याशी दिसता. मला मदत करा. तिला वाचवा.’ त्यावर बुद्ध अंगुलीमालला म्हणाले, ‘अंगुलीमाल प्रसुती वेदनेतून तिची सुटका कर.’ तेंव्हा अंगुलीमाल म्हणाला, ‘भगवन, मी अनेक पापे केली. अनेक निष्पापांचे मुडदे पाडले. जिवांशी कुर थड्डा केली. जघन्य अपराध केल्या. भगवान बुद्ध म्हणाले, ‘तुझ्या हातून घडले त्याचा तुला पश्छात्ताव होतो. पुन्हा तसे घडणार नाही हे तू सामर्थ्याने मंजूर करतो. तू कुशल कर्मीला लागलास या तुझ्या सत्याचा बळखे प्रतीक जल त्या भगिनींस दे. तिचे कल्याण होईल.’ अंगुलीमाल म्हणाला, ‘मी बुद्ध स्वीकारला, मिळाले. मला शिवत नाही. मला नेने जीवन मिळाले. या बळवर त्या भगिणींच्या कल्याणाची मी प्रतिज्ञा करतो.’ अशी प्रतिज्ञा करून सर्व सामर्थ्याने प्रसुतीत अडलेल्या भगिणीस जल दिला. ती जल प्याली. तिची

विद्या व्यासंग

प्रचार्य भाऊ वासनिक 9423606064

बाबासाहेब आंबेडकर, करुणेचा महासागर सम्यक, नसबुद्ध या सर्वांचे स्मरण, यांचे समक्ष नतमस्तक होणे ही जीवतपण्याची ओळख आहे. यामुळे अस्तित्वाची ओळख झाली. बौद्ध झाल्यावर 1956 पुढे समाज, धम्म जागरणासाठी आपली उपलब्धी काय? याचा शोध प्रत्येक बौद्धांनी घेऊन स्वतःचे अस्तित्त्व स्वतः ओळखावे. नक्की स्वतःचे स्थान (उत्तर) मिळेल. ■ ■

बहुजन सौरभ

BAHUJAN SAURABHA

संघीय खोटेारडे :-- सूर्यवंशी नावाच्या एका संघ स्वयंसेवकाने लिहिले आहे की, डॉ. बाबासाहेब घटना संभेत निवडून यावेत, यासाठी जनसंघाच्या शामाप्रसाद मुखर्जी यांनी आपल्या एका सदस्याला जेनसंघाच्या शामाप्रसाद मुखर्जी यांनी आपल्या एका सदस्याला

त्यांना केली. या काळातील सगळ्या पत्रव्यवहार उघड आहे. ही गोष्ट आहे जुलै 1947 ची. जेव्हा जससंघ नव्हताच. त्यामुळे त्यांचा कोणी सदस्यही नव्हताच. बोला आता ! खोटेपणाला सिमा असावी की नाही? या संदर्भात संघीय वक्तृतातील तथाकथित विद्वान लाजलज्जा बाळग्त नाहीत. तसे त्यांना खास आदेश असावेत. ये संघवाले झूठ का जाल बिछ्छेत है! सच को छुपाने बुद्धिभेद का खेल रचाते है। ■ ■

आहे. हा लढा तीव्र करण्याची गरज आहे. लढा यशस्वी करण्याची गरज आहे. महाबोधी महाविहार मुक्त करण्यासाठी आणि बौद्ध धर्मिय लोकांच्या ताब्यात घेण्यासाठी 1942 सारखे आंदोलन उभारण्याची गरज पडली तरी चालेल पण आता मागे हटायचे नाही. जगभरातील लोकांनी या आंदोलनात सहभाग घेतला आहे. म्हणून आपणही आंदोलनात सहभागी व्हा. आपआपल्या परिने मदत पण करा आणि लढा यशस्वी करा. आपली जी मागणी आहे ती न्यायीक आहे. त्यात गैरन्यायीक, बेकायदेशीर असे काही नाही. भारतीय राज्य घटनेच्या कलम 25 नुसार प्रत्येकाला आपला धर्म मुक्तपणे प्रकट करण्याचा, आपल्या धर्माचे आचरण करण्याचा, धर्माचा प्रसार करण्याचा, धर्माचे रक्षण करण्याचा प्रत्येक व्यक्तीला अधिकार आहे. कोणाच्या धर्मातील पवित्र स्थळावर ताबा करणे हे चुकीचे नाही का? अशा चुकीच्या गोष्टी सरकारने तात्काळ दुरुस्ती कराव्या. म्हणून आता बिहार सरकारने 1949 चा कायदा रद्द करून महाबोधी विहार महंतांच्या ताब्यातून काढून घ्यावे आणि पणवीन कायद्याच्या महाबोधी विहार बौद्ध धर्मिय लोकांच्या ताब्यात धावे. त्याकरिता बिहार येथे उपोषण सुरू आहे. बिहार सरकारने कोणतीही प्रतिक्रिया आलेली दिसत नाही. बिहार सरकारने तात्काळ या विषयाची दखल घ्यावी. कारण कोणत्याही गोष्टीला चुकीचे वळण लागण्याअगोदर त्या गोष्टीचा वेळेेत योग्य निर्णय घेणे हिताचा राहतो. बिहार सरकार कडून अपेक्षा आहे. त्यांनी तात्काळ निर्णय घ्यावा. ज्यांच्या मालकीचे आहे, त्यांना देणे योग्य राहील/असते/व आहे. त्यात काही गैर नाही. महाबोधी विहार बौद्ध धर्मिय लोकांच्या आस्थेचे, श्रद्धेचे पवित्र स्थान आहे. त्यावर दुसऱ्याचा ताबा का असावा? ■ ■

डॉ. आंबेडकर जयंती कशी आणि कुणी करावी!

14 एप्रिल 2025 ला डॉ. बाबासाहेब जयंती उत्सव साजरा करण्यात येत आहे. सर्व डॉ. बाबासाहेबांचे अनुयायी या दिवशी सांस्कृतिात कार्यक्रम, जीवेवर न्याय, मोठमोठे निळे ध्वज हातात घेऊन मिरवणूक काढतात, भीम गीताचे कार्यक्रम, ठिकठिकाणी भोजनदान सारखे कार्यक्रम आयोजित करून डॉ. बाबासाहेबांना डोक्यावर घेऊन नाचतात. पण डॉ. बाबासाहेबांचे विचार डोक्यात घेत नाही, त्यांच्या विचाराने वागत नाही, ही आंबेडकरी समाजाची शोकांतिका आहे. आज खऱ्या अर्थाने डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांनुसार वागण्याची गरज आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, संपूर्ण वाङ्‌मय खंड 38 मध्ये त्यांनी गुलामगिरीची व्यवस्था नाहीशी करून वाईट चालीरितींना तिलाजली द्या ! आणि मागासवर्गीयांची उन्नती आणि स्त्रियांची जबाबदारी वाढवणे आणि कसे वागावे याबद्दल सांगितले आहे. यानुसार आपण राहिलो, वागलो तर खऱ्या अर्थाने त्यांची जयंती साजरी करीत आहोत. अन्यथा नुसता देखावा आहे, असे होईल. धम्मट्रॉफी गुण्याचा माध्यमाने सर्व विहार संचालक आणि बौद्ध उपासक उपासिकांना कळवळीची विनंती आहे की डॉ. बाबासाहेबांनी सांगितलेली विवाह पद्धतीचा अवलंब करावा. हळदी, कुंकू, सिंदूर, काळे मण्याचे मंगळसूत्र, हिरव्या बांगड्या, पायला काळा धागा, पायपट्ट्या, जोडवे आणि राशीचे खडे असलेली आंगठी याचा प्रकर्षाने त्याग करावा आणि साधेपणाने विवाह करावा. त्याचप्रमाणे प्रत्येकाने पंचशीलाचे आणि डॉ. बाबासाहेबांनी दिलेल्या 22 प्रतिज्ञांचे व विशेष प्रतिज्ञा 7 आणि 19 जे जेपर्यंत आपण काटेकोरपणे पालन करणार नाही, तोपर्यंत आपण डॉ. बाबासाहेबांचे अनुयायी म्हणवून घेण्यास पात्र होणार नाही. म्हणून डॉ. बाबासाहेबांनी आपल्या उद्यानासाठी, समानाने जगण्यासाठी सांगितलेल्या नियमाचे पालन कराल तरच विहारात जा, त्यांची जयंती सजरी करा, अन्यथा करू नका असे आपणास आवाहन करतो !

- शंकर दामके

मंगळवार, १८ मार्च २०२५

Tuesday, 18 March 2025

शेतकरी संग्राम नेते, भारत देश व महाराष्ट्र राज्य प्राचीन काळापासून प्रबोधित तसेच प्रायिक हक्कासाठी लढणाऱ्या कृषक समाजांचा प्रांत म्हणून ओळखला जातो. रेनेसॉं ही अविरत चालणारी प्रक्रिया आहे.

भारतातील स्त्री दास्य मुक्ती म्हणजेच जागतिक मानव मुक्ती मानायला हरकत नाही. वैदिक ब्राह्मणी धर्म ग्रंथांच्या जोखडात अडकलेल्या असतानाही भारतीय महिलांनी त्यांच्या जीवनात भारत देश समृद्ध व स्वतंत्र ठेवण्यासाठी दिलेले योगदान अवर्गनीय तसेच अविस्मरणीय आहे. परंतु दुर्दैवाने बहुजन समाजातील इतिहासकारांनी त्यांची अज्ञानामुळे नोंद घेतली नाही. तर ब्राह्मणवादी इतिहासकारांनी अगदी जाणिवपूर्वक शूर वीर मुत्सद्दी बुध्दीमान राजकारणी महिलांना खड्यासारखे दूर ठेवले आहे. कारण त्यांनी मनुस्मृती मधील बंधने लाथाडून टाकली होती.

भारतीय मध्ययुगीन काळ्यत अनेक महिलांनी आपल्या जीवाची बाजी लावून आजचा भारत देश अमूखला दिला आहे. परंतु दुर्दैवाने भारतीय इतिहासाने त्यांना अपेक्षित स्थान दिले नाही. आजही मागे वळून पाहताना असे ठमपणे म्हणता येईल की, कदाचित या महिलांनी परकीय सत्ताधारी पोर्तुगीज डच फ्रेंच इंग्रज, घेरी सिद्दी मोगल इत्यादी विरोधात प्रसंगावधान राखून व वैदिक ब्राह्मणी धर्मातील महिलांवर लादलेली बंधने लाथाडून हाती शस्त्र धारण करून विजयाची मोहोेर उमटवली नसती तर आज आम्ही वेगळ्या प्रकारे गुलामीत असतो. अशा सर्वच ज्ञात अज्ञात विरांगणांना कृतज्ञतापूर्वक विम्रम अभिवादन. त्यांपैकी काही निवडक महिलांची धावती माहिती अशी आहे.

जिजाऊ - 159८-1674. स्वराज्य संकल्पक व स्वराज्याच्या प्रेरणास्थान. पतीच्या सहकाऱ्याने मुलगा शिवाजी महाराज यांच्या माध्यमातून स्वराज्याची निर्मिती केली. भारतीय इतिहासातील दीर्घायमान व्यक्तिमत्त्व

माणसाने माणसा बरोबर माणसा सारखे वागावे हाच बोधमी ग्रहण केला आहे.

महिला साम्राज्य व सम्राट

म्हणजे जिजाऊ.

राणी चेन्नम्मा केलाडी - 1655 - 1696. कर्नाटकातील नायक घराण्यातील. औरंगजेब बादशहला हरवले व दक्षिण वाचवली. छत्रपती राजाराम महाराजांना जिंजीला जाण्यासाठी मदत केली होती. यामुळेच स्वराज्य टिकण्यासाठी मदत झाली. सुमारे पाच वर्षे स्वराज्याची राजधानी किल्ले जिंजी येथे होती.

सरसेनापती उमाबाई दाभाडे - जगातील दोघेही सरसेनापती पद धारण करणारे एकमेव जोडपे सरसेनापती खंडेराव दाभाडे व सरसेनापती उमाबाई दाभाडे. उमाबाई दाभाडे यांनी अहमदाबाद येथील मोगल किल्लेदार जोरावर खान यास मुसक्या बांधून शरण आणले होते. पेशव्यांची बदमाशी लक्षात येताच उमाबाईंनी पेशव्यास अद्दल घडविण्याचे ठरवले. परंतु छत्रपती शाहू महाराजांनी मध्यस्थी करून पेशव्यांना माफी मागायला लावून अभय दिले होते.

ताराराणी छत्रपती 1675-1761 - स्वराज्य रक्षक. पती छत्रपती राजाराम महाराज यांच्या मृत्यूनंतर 1700-1707 स्वराज्याच्या छत्रपती बनल्या. औरंगजेब बादशहला हरवले व यांच्याच काळ्यत औरंगजेबाचा मृत्यू स्वराज्यात झाला. स्वराज्याच्या सिमा चारही बाजूंनी विस्तारित झाल्या. छत्रपती शाहू महाराजांनी सतारा गावी स्थान करून पदभार सांभाळला तेव्हा ताराराणी यांनी आपल्याला पेशवेपद मिळवे यासाठी आग्रह धरला होता. परंतु दुर्दैवाने तसे झाले नाही. पतीपत तिसरे युद्ध पेशवे हरणार याचे भाकीत ताराराणींनी केले होते.

जिजाबाई (कोल्हापूर) स्वराज्य रक्षक - सातारा

छत्रपती शाहू महाराजांच्या मृत्यूनंतर पेशव्यांनी कोल्हापूर राज्य गिळंकृत करण्याचा प्रयत्न केला असता तो हानून पाडला. कोल्हापूर राज्य महाराणी जिजाबाई यांनी राखले.

किनूर राणी चेन्नम्मा कर्नाटक-177८-182८ - इंग्रजांना सडवे की पडवे करून सोडले होते. शेवटी इंग्रजांनी कपटाने अटक केली व कैदेत टाकले. तेथेच मृत्यू झाला.

अहिल्याबाई होळकर 1725 ते 1795 - महाराष्ट्राहीचा झेंडा सलग तीस वर्षे उंच ठेवला. राघोबादादा पेशव्यांनी इंदौर वर हल्ल करण्याचा बेत आखला होता. त्यास जरब बसवली. प्रजेला लेकरसारखे जपले. हिमालय ते हिंद महासागर दरम्यान पसरलेल्या भारतातील सर्वच प्रमुख देवस्थानांचा जिर्णोद्धार खाजगी खर्चातून केला होता. तीस वर्षे सिंहस्थ एवजी गोंगडीवरच बसून न्यायी राज्यकारभार केला.

लक्ष्मीबाई झांशी - 182८ ते 1८5८ - पतीच्या निधनानंतर इंग्रजांनी दत्तक विधान नाकारले व झांशी संस्थान खालसा करण्याचा आदेश दिला. या विरोधात लक्ष्मीबाई इंग्रजांविरुद्ध लढण्यास तयार झाल्या.

लक्ष्मीबाई झांशी - 182८ ते 1८5८ - पतीच्या निधनानंतर इंग्रजांनी दत्तक विधान नाकारले व झांशी संस्थान खालसा करण्याचा आदेश दिला. या विरोधात लक्ष्मीबाई इंग्रजांविरुद्ध लढण्यास तयार झाल्या. किष्काच्या वेळ्यातून बाहेर पडल्यावर इंग्रजांनी घेरले. नंतर लगेच मृत्यू झाला.

छत्रपती बाई - लक्ष्मीबाई झांशी यांची अंगरक्षक व सेनापती असतांचाच इंग्रजांनी किल्ल्याला वेढा घालून हल्ल केला. झलकारी बाई दोघे नवरा-बायको लढत असताना लक्ष्मीबाई अडचणीत आल्या. झलकारी बाई यांनी लक्ष्मीबाईंना वेढा फोडून किल्ल्याबाहेर पडण्याची सूचना केली. ती अंमलात आणली. पण युद्ध सुरू

राहिले. झलकारी बाई यांनी पारक्रमाची शर्थ करूनही त्या कामी आल्या. इंग्रज कॅप्टन ह्यू रोझ याने झलकारी बाई यांच्या पारक्रमाची साक्ष दिली आहे. कोरी असुरश्य समजल्या जाणाऱ्या समाजातील शूर झलकारी बाई यांच्या योगदानाबद्दल विनम्र अभिवादन.

राणी हजरत महल - अवध संस्थानाच्या राणी. 1८८७ च्या उठावात सामिल होत्या. इंग्रजांना सडवे की पडवे करून सोडले होते. नेपाळमध्ये गेल्या. 1८८७ मध्ये तेथेच मृत्यू झाला.

राणी दुर्गावती - 1५२4-1५६४. गोंडवाना मधील आदिवासी राज्याचे संरक्षण केले. मोगल बादशहा अकबर विरोधात लढल्या.

नाईकी देवी पाटण रजस्थान गुजरात 12 वे शतक. मोहम्मद घोरी विरोधात लढल्या. थोपून धरले. रुद्रमाा देवी आंध्र प्रदेश व तेलंगणा मध्ये तेराव्या शतकात राज्य राखले.

राणी अबाक्का चौटा सोळव्या शतकात चाळीस वर्षे राज्यकारभार केला व प्रजा सुखी समृध्ध संपन्न ठेवली. परकीय आक्रमकांना दक्षिणेत पाय ठेवू दिला नाही.

राणी चेन्नभेरा देवी जैन महाराणी होत्या. सोळव्या शतकात दक्षिणेंतील विजयनगर साम्राज्यात राज्यकारभार केला. सलग 1५६२ ते 1६०६ असा ५४ वर्षे अत्युत्तम राज्यकारभार सांभाळता. पोर्तुगीजांना

दे शहर आरक्षणाच्या लढ्याचा परीप वाढत जाऊन मंडळपुर्वीच्या आरक्षण विरोधक खेमेयात आरक्षण मागणाऱ्यांची तादाद अनेक पटीने वाढू लागली. 'कर्मंडलच्या पीठात मंडळ घुसणारा!' हे भाकौत खरे ठावला फार काळ लागू दडवला महाराष्ट्रत मराठा आरक्षणाचाही लढा वाचपकराे उभा राहिला. मराठा आरक्षणाच्या संदर्भातील शकटाशकटवरेतून, ओबीसी प्रघाताने मराठा समाजाला समाविष्ट करण्यासाठी पयब, अर्थात मराठा समाजाने ओबीसी करण आणि ओबीसीचा मराठा ओबीसीकरणास विरोध या घटनेकमात ओबीसी-मराठा वाद तर दशकात पीकादायक वळणार पोहचला. लोकसंख्येच्या दृष्टीने मराठा आणि ओबीसी समूह समाजाचे अतिशय महत्त्वाचे घटक आहेत. त्यामुळे ओबीसी-मराठा द्वंद्वान्क स्थितीतून महाराष्ट्रचे अवघे राजकीय सामाजिक जीवन प्रभावित झाले. परिणामतः ओबीसी मराठा समाजाची अपरिमित हानी होऊ लागली आहे. यावर बळगणेतार राजकीय सामाजिक घुरीगानी भूमिका घेण्याची आवश्यकता आहे.

महाराष्ट्र राज्याच्या विद्यानसभा निवडणुकीचा कालपरवा निकाल लागला. निकालाच्या ठीे आडावेतडाखे बांलेले जात हेते, ते निकालानंतर सपशेल खोटे ठरलेत. विद्यानसभा निवडणुक निकालाचे विश्लेषण मंडळ असताना इष्टीयन मधील हेाफेरीच्या बाबीपासून तर मराठा - ओबीसी फॅक्टर परीत अनेक बाबींवर खलबते केल्या जात असली, तरी एक आक्षरंकारक गोष्ट म्हणजे ओबीसी फॅक्टर बद्दलचे विश्लेषण होत. 'ओबीसी फॅक्टर चालत्याने महवृतीच्या जागा वाडून अनपेक्षित निकाल लागला', असे काही ओबीसी नेते बोलताना दिसतात. राजकीय ओबीसी मंडळींमणवेणे, ओबीसी चळवळीतील काही अभ्यासक आणि मराठा राजकारणाचा मत्सर करण्यापोटी असे हेत असाव्याचे वास्तव समोर ठेत आहे. हे विश्लेषण अचूक आहे की तद्दन प्रचाराकी? याचा विचार करणाऱ्या मीराज अनेक वर्षे नेटाने आणि जिंकराने ओबीसी लढ्यात चपणाचाना उरली आहे. कारण जी ओबीसी राजकीय मंडळी निवडणूक निकालाबद्दल उपरोक्त प्रकारचे सुतोवाच करत असतात, त्यांना ओबीसी चळवळीची पश्छेत्तुमी समजतून घ्यावी लागेल. मुळात ज्या महवृतीला ओबीसी फॅक्टर फायद्याचा ठरला असे मानले जाते, त्या महवृतीतील मोठा भाऊ म्हणून मित्रवणारा पत्तावी ओबीसी आरक्षणासंदर्भात भूमिका पासून घेतली पाहिजे. ओबीसीचा मंडळ आयोग लागू झाला त्यावेळी केंद्रात व्ही. पी. सिंग ससरक 'त्या' पक्षाच्या पॉटिड्यारचे होते. मंडळ आयोग लागू केला तेव्हा त्यांनी 'अडवाणीचा ह्नुमान' केला आणि रामरथ यात्रा काढली. केंद्र सरकार या आणता दल प्वावे हेते त्याच पक्षाचा बिस्वरया मुध्यमंत्र्यांनी शांतता आणि सुरक्षितता राखण्यासाठी घडणारा उडडून अडवाणींना अटक केली होती. रथयात्रेचा बसण करून केंद्र ससरक पाडण्यात आले. रामरथ यात्रेच्या आडून ओबीसी आरक्षणाच्या विरोधात मोठी चेळी केली होती. अशा पक्षाची ओबीसी फॅ वटर फायद्याचा का ठरावा? दुसरीकडे मसविकास आघाडी मग ओबीसी विरोधात होती की, मराठ्यांच्या बाजूने? मराठा आरक्षणाच्या बाजूने असले तर मराठा काड मसविकास आघाडीसाठी फायदेशीर ठरले का? नाही ना? उचट महवृतीचे मराठा आणि ओबीसी अधिक उमेदवार निवडून देण्यासाठी ओबीसी-मराठा कलांगीतुस

मराठा-ओबीसीच्या खांधावर कुणाचे ओझे? कसे उतरणार?

शिंताफीने लावण्यात आला. अर्थात, मराठा - ओबीसी वाद जाणूनबुजून विघडत ठेवून त्याचा फायदा उपटण्याचा कारोबाजपणा कामात आला. त्यामुळे ना ओबीसीचे भले ना मराठा आरक्षणाची उक्कल. अशी वस्तुस्थिती मराठा ओबीसीच्या परी पडली. ओबीसीचा नेता म्हणून ज्यांना झाडावर चढवले त्यांना पटकणी मिळाली. कोणता राजकीय लाभ ओबीसीला झाला? ५२? ओबीसीचा मुव्द्यमंजी व्हायचे तर सोडाच, ओबीसीसाठी लढणारे तरी आमदार मंत्री किती असतील याचा शोध देण्याची तसदी घ्या. आता कारदेशीर मराठा आरक्षण, ओबीसीची जातीनिश्चय जनगणनेची मागणी आणि मराठा-ओबीसीच्या इतरही अनेक समस्या पुण करण्यासाठी राज्य शासन काय भूमिका देणार? केंद्रात वाच पक्षाची सत्ता असून जातीनिश्चय जनगणना करणार नसल्याचे सुलेआम सुतोवाच केले आहे. 'खोटे बोला पण रेटून बोला' असा ज्यांचा चेहरा त्यांच्याबद्दल अजून फार काही सांगण्याची आवश्यकता नाही! निवडणुका संपल्या आता आक्षानसपण विस्मृतीत जातील. तसेही निवडणूक जाहिरनामा प्रकार लोकतुभावेण घोषणासरचा वापरायचा असतो, अशीच दंडेरी जणू रुजवली जात आहे आणि त्या आक्षानसबद्दल जात विचारणार कोण?

मराठा - ओबीसी वाद जसा आरक्षण विरोधकांच्या पट्यावर पडला, किंबहुना ओबीसींच्या बाबतीत स्पेशा असेच हेत असते. ओबीसी किंवा ब्राह्मणेत अन्वारी व्यवस्थेविरुद्ध आवाज उठवायचा प्रयत्न करते तेव्हा त्यांची 'कौम्ये' म्हणून संभायना करून मुद्दाम व्यवस्थेतील अन्याय तत्वावर पडदा पाडण्याचे ब्राह्मणी षडयंत्र रचलेले असतात. ओबीसी अस्मिता जागृत होऊन ओबीसी व्हाकी लढई सुरु हेते तेव्हा हिंदू एकता पीवयात येत असल्याची आवई उठवली जाते. ज्या जातीत कीकटीत ओबीसींवर अन्याय झाला, त्या अन्यायकारक व्यवस्थेची जेव्हा चिकित्सा हेते, तेव्हा त्यांना नास्तिक, धर्मवोदी ठरवून टीकेचे लढ्य केले जाते आणि काही ओबीसींनाच विभीषणाचे सोंग देऊन ओबीसींच्या व्हाकांसाठी लढई लढणाऱ्या विरोधात पेचवले जाते, अर्थात ओबीसींच्या खांधावर बंदूक ठेवून कधी मराठा निशांना तर, मराठा खांधा वापरून कधी ओबीसी लढ्य केले जातात.

सामाजिक संदर्भात जात वास्तव समजून घेताना ओबीसीचे जे स्थान आहे त्यापेक्षा

मराठा आणि ब्राह्मणेतारांचे वेगळे स्थान फार काही दिसत नाही. हे चित्र बदलले पाहिजे असे मनापासून इच्छिणाऱ्या ओबीसी मराठा भाडांजी ब्राह्मणेतारांचा ऐतिहासिक लढा समजून घ्यावा लागेल. महाराष्ट्र ही कादिकारकांची भूमी आहे. महत्त्वा फुलत्यांनी महाराष्ट्रत शिवाणगी मुहूर्तमेढ घेतली आणि किशुब्रुदातिशुद्राना स्वयंप्रकाशी होण्याची दिशा प्राप्त झाली. वर्ण-जातीय चौकट मोडून अत्याचारी ब्राह्मणी धर्मग्रंथातील मतलबीपणाचा धिक्कितक पद्धतीने उडा करून किशुब्रुदातिशुद्राना अबाहण करपरेकडे बघण्याची ऐतिहासिक दृष्टी प्राप्त झाली. सत्यशोधक चळवळ, ब्राह्मणेत राजकीय आघाडीने राजकीय सामाजिक वास्तव ध्यानात घेऊन लोकजागृती केली, शिवाणगे म्हत्त्व प्राप्त प्रसार करण्यासाठी प्राधान्याने झटून, जातीयता, शेतकरी कष्टकरी जनतेचे सावकारी शोषण, मतलबी ब्राह्मणी धर्मरुढी आघातित शोषण ब्राम्णी पुरातिश्राहीची लचरे काढत परखड भूमिका मांडली. लोकप्रथमानाच्या माटयमातून ब्राह्मणेत समाजाने सामाजिक राजकीय शैक्षणिक सत्स्कार अशा महत्त्वपूर्ण वेळात मुसंडी मारली. छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या राज्याभिषेकाला उज्वळतायी झालेला विरध, राजर्षी शाहू महाराजांचा वेदोक्त प्रकरणात पुरातिश्राहीकडून झालेला अपमान या घटनांचे पडसाद पडून ब्राम्णणेत अस्मिता जागी होऊ लागली. जातउत्तरंकेत किशुब्रुदातिशुद्रांचे दुष्टमन स्थान वाधियेधात सत्यशोधक ब्राह्मणेत चळवळीत मराठा-ओबीसी कसे हातउत - खत घालून रचले, आणि ब्राह्मणेतारांचा लढा बलाढ्य व्यवस्थेच्या विरोधात लढण्यासाठी ब्राह्मणेतारांच्या एकत्रीचे बळ सत्यशोधक ब्राह्मणेत चळवळीसाठी फार म्हत्वाचे ठरले. सत्यशोधकी विचारसरणीचा झडझात त्यामुळेच महाराष्ट्रात कानाकोपर्यात लोकचळवळ बजून पोहचू शकला. मराठा-माढी आदी अर्यापाड ओबीसी

अनुज हुल्के, मो. ९८२३८८३५४१

छत्रपती संभाजीनगर या नावाने ओळखल्या जाणाऱ्या या जिऱ्यात छत्रपती संभाजीराजे यांचे काही काळ वास्तव्य होते व त्याकाळ्यत स्वराज्याला समृद्ध करण्याच्या महत्त्वाच्या घडामोडी घडल्या म्हणून या जिऱ्याला आपण त्यांचे नाव दिले आहे. आज द्वेष-मत्सर हे शत्रू आपणापुढे उभे ठाकले आहेत. दुर्दैवाने तीच आजची राजकीय संस्कृती झाली आहे. धार्मिक उन्माद म्हणजेच जणू काय आपला धर्म आहे, अशी काहींची समजूत झाली आहे. त्यासाठी ते आपल्या देवतांचा गैरवापर करण्यासही मागे-पुढे पाहत नाहीत. संविधान हा त्यांना आपला खुळखुळ वाटू लागला आहे. त्याचा वापर आपल्या सोयीनुसार करण्याची परंपरा ते रजवीत आहेत. संविधानाचे मंदिर बांधण्याची घोषणा झाली. संविधानाची मूर्ती बसविली जाणार. नंतर तिची पूजा व आरती सुरू व्हायला वेळ लागणार नाही. सोबतच एखादा प्रतिभाषण पंडित 'संविधानात पुराण' रचण्याची पुढे येईल. त्याला साहित्य अकादमी किंवा ज्ञानपीठ पुरस्कार मिळाला तर आपणास आक्षर्य वाटायला नको. काही नाही तर पद्मश्री पुरस्कार तर सहजच मिळेल. आज ज्यांना हे पुरस्कार मिळवले, त्यांची कामगिरी पाहून तर आपणास याची खात्री नक्की पेटेल.

हे संमेलन महत्त्वा फुले यांनी स्थापन केलेल्या सत्यशोधक समाजाच्या स्थापनेला 1५१ वर्षे होत आहेत म्हणून त्याला समर्पित केले आहे. भारतीय संस्कृती ही वैदिक संस्कृतीपासून निर्माण झाली आहे, असे सांगण्याची परंपरा गेल्या शतकातील इतिहासकारांनी सुरू केली होती. तिला छेद दिला गेला तो, सिंधू संस्कृतीच्या उत्खननातून. विसाव्या शतकाच्या उत्तरार्धात लागलेल्या या शोधाने स्वतःला आर्य किंवा वैदिक समजणाऱ्या लोकांना प्रचंड धक्का बसला. जाणकारांवर त्यांनी वैदिक संस्कृतीच्या उदात्तीकरणासाठी त्याचपूर्वक परसविलेल्या अनेक पारंपरिक समजुतींनाही मिथ्या ठरविले गेले. या धक्क्यातून न सावरलेल्या सनातनी वर्णवर्चस्ववादी विद्वानांनी सिंधू संस्कृती ही आर्यांचीच होती असे मत मांडणारे लेखन शहजोगणपणे आजवर केले. त्यासाठी त्यांनी पडिल्या पट्यात सिंधू संस्कृती सोबत सरस्वती हा शब्द जोडून 'सरस्वती संस्कृती' हा शब्दप्रयोग अस्तित्वात आणला. त्यासाठी संघपरिवासाने विशेष मोहीम आखली होती. या मोहिमेची फलश्रुती म्हणून आज सिंधू या शब्दाच्या टिकणीत सरस्वती हा शब्द आणण्यात झाली. विशेष म्हणजे सिंधू संस्कृतीच्या शोधाला शंबर वर्षे पूर्ण होत आहेत असताना अर्थातच सिंधू संस्कृतीच्या शोधाची शताब्दी सुरू असताना त्यांनी हा उद्दामपणा केला. विद्यापीठ अनुदान आयोग या केंद्र शासनाच्या अनुदानावर चालणाऱ्या स्वायत्त (३) संस्थेने इतिहास विषयाच्या पदवी अभ्यासक्रमात सरस्वती संस्कृती या शब्दाचा वापर केला आहे. आजवर सिंधू संस्कृतीसाठी हडप्पा संस्कृती हा शब्द वापरला जात असे.

१९ वे विद्रोही मराठी साहित्य संमेलन, छत्रपती संभाजीनगरचे अध्यक्ष डॉ. अशोक राणा यांचे भाषण

‘शूद्र पूर्वी कोण होते?’ हा शोधग्रंथ म्हणजे डॉ. बाबासाहेबांनी लिहिलेला शिवरायांवरील अन्यायाचा पाढा

त्याऐवजी सरस्वती संस्कृती हा शब्द वापरून वैदिक संस्कृतीचाही समावेश अन्यायसमूहाच्या नव्या आराखड्यात करण्याच्या सूचना आयोगाने दिलेल्या आहेत. वास्तविक सरस्वती किंवा वैदिक या नावांनी संबोधल्या जाणाऱ्या कोणत्याही नागरीकरणाचे पुरातत्वीय अवशेष कुठेही आढळत नाहीत. त्याचप्रमाणे भारतीय संस्कृतीचा विचार करताना केवळ वैदिक संस्कृतीचा आग्रह धरणेही संकुचितपणाचे आहे, असे अन्यायकांचे म्हणणे आहे. भारत हा बहुविध संस्कृतींच्या समीलन आणि सौहार्दाचे जगातील एकमेव आदर्श उदाहरण आहे. अशा व्यापक व उदारमतवादी संस्कृतीला वैदिक संस्कृतीपुरते सीमित करणे हे भारताच्या एकंदर गंगा-जमनी प्रकृतीला मानवणारे नाही. त्याचप्रमाणे सरस्वती हा शब्द केवळ वैदिक ग्रंथांमध्ये आढळतो. पूर्व वैदिक काळातील अवशेषांमध्ये त्याचे कोणतेही अवशेष अस्तित्वात नाहीत. त्यामुळे पूर्ववैदिक अशा सिंधू संस्कृतीला सरस्वती संस्कृती म्हणणे हे अनैतिहासिक असून सिंधू संस्कृतीच्या निर्मात्यांचा बोर अपमान करणारे आहे. एका वैभववसंपन्न व विस्तृत नागरी संस्कृतीच्या निर्मितीचे श्रेय लाटण्याचा हा घुणास्पद प्रयास आहे. आजपासून सुमारे पाच हजार वर्षांपूर्वी ही संस्कृती अनेक अंगांनी बहरली होती. सिंधू संस्कृतीच्या उत्खननामध्ये मातीच्या बनविलेल्या नन देवतांच्या मूर्ती आढळलेल्या आहेत.

त्यावरून मातृदेवतांची उपसना या संस्कृतीतील लोकामध्ये प्रचलित असावी, असे दिसून येते. पशुपती शिवाची पूजाही या संस्कृतीमध्ये प्रचलित असावी, असे एका मुदेवरून स्पष्ट होते. उल्कष्ट नागरी रचना, मुद्रांचा वापर, लिपीचे ज्ञान, धातुतंत्राची प्रगत अवस्था ह्या वैशिष्ट्यांचाच सिंधू संस्कृती ही 'एक प्रात संस्कृती' ठरली आहे आणि ही प्रगत अवस्था मूत्रात्रे, धातुची हत्यारे आणि मुद्रा यांप्रमाणेच इतर बाबीतही दिसून येते. सिंधू संस्कृतीमध्ये मूर्तिकलाचे अनेक अवशेष प्राप्त झाले आहेत. बौद्ध्या मूर्तीमध्ये नतिकेची समजली जाणारी मूर्ती इतरापेक्षा विशेष उल्लेखनीय आहे. नववज्रनवळ १३ सं.मी. उंचीची ही मूर्ती उभे राहण्याच्या ढंगदार पद्धतीमुळे आणि चेहऱ्यावरील गर्बिष्ठ

डॉ. अशोक राणा

मो. ९३२५५१४२७७

संविधानाचा फेरविचार करण्यासाठी एक समिती त्यांनी गठित केली होती. घटनेचा आढावा घेण्यासाठी किंवा फेरविचार करण्यासाठी आयोग नेमण्याची कोणतीही तरतूद राज्य घटनेत नाही. आयोग नेमण्याची तर गोष्ट सोडा घटनेचा फेरविचार करण्यासाठी तरतूद राज्यघटनेत नाही. राज्य घटनेप्रमाणे संसदेला संवैधानिक शक्ती (Constituent Power) प्रदान करण्यात आली आहे. या शक्तीचा उपयोग करून कलम ३६८ प्रमाणे घटनेत दुरुस्ती करता येते. परंतु, ही घटनादुरुस्ती म्हणजे घटनेचा फेरविचार नव्हे. फेरविचारामध्ये घटनेच्या अस्तित्वालाच आव्हान दिले जाऊ शकते. केवळ घटनादुरुस्तीमध्ये या स्तराला जाता येत नाही. संविधान विरुद्ध

मनुस्मृती : मनुस्मृती हा ग्रंथ इसवी सनाच्या पूर्वी दुसरे शतक ते इसवी सनानंतरचे दुसरे शतक या दरम्यान रचला गेला असावा, असे अन्यायसक मानतात. या काळवर धृगु गोत्रातील ब्राह्मणांचा प्रभाव होता. त्यामुळे या काळ्यत जसे महाभारताचे विकृतीकरण करून ते ब्राह्मणामुक्कूल केले गेले, तसेच मनुस्मृतीमध्ये ब्राह्मणांचे महत्त्व वाढवून इतरांना हीन लक्ष्येपाऱ्या प्रयत्न झाला. विशेषतः आर्यांच्या चातुर्वर्ण्य व्यवस्थेतील तथाकथित शूद्रांना असुरश्य ठरवून अतिशुद्र या पाचव्या वर्णात घातले गेले. पशुपेशाही त्यांना नीच वागणूक देण्यात आली. आज उवडपण मनुस्मृतीचे समर्थन, नश्वरामचे मंदिर व संविधानाचे दहन करणाऱ्या लोकांना सरकार चाडोडी घालत आहेत. पशूला माणसापेक्षा अधिक महत्त्व दिले जात आहे. अशा काळात माणुसकी शिद्दक रणण्याची अपेक्षा कशी करता येणार? असा कोणता धर्म आहे, की जो माणसाला

पशुपेशाही हीन लेखतो? जर आज संविधानाचे राज्य नसते तर दलित, आदिवासी आणि इतर माणसवर्गीयांची स्थिती कशी राहिली असती याचा विचारच केलेला बरा. म्हणून संविधानाला बाजूला ठेवणाऱ्या हुकुमशाही व्यवस्थेविरुद्ध उलंगुलान केले पाहिजे. बिरसा मुंडा यांनी वापरलेला उलंगुलान हा शब्द सर्वच क्षेत्रात उठाव करणे या अर्थाचा आहे. आपला उठाव संविधानाच्या चौकटीत राहून शांततामय मार्गानेच व्यक्त झाला तरच भारतात लोकशाहीची पुनर्पसिद्ध होऊ शकेल. क्लासिकल-मासिकल संस्कृतिक संघर्ष : अभिजात या शब्दाचा अर्थ उच्चकुलीन, शर्दजान असा होतो. त्यासाठी इंग्रजीमध्ये 'क्लासीकल' हा शब्द आहे. 'क्लास' या शब्दाप्रमाणे तो तयार झालेला आहे आणि क्लास म्हणजे वर्ग. वर्ग ही संज्ञा साध्यवादी तत्त्वज्ञानातील आहे आणि प्रामुख्याने आर्थिक गट या अर्थाने ती आली आहे. त्यामुळे आर्थिक गटामध्ये जो सर्वसामान्यांचा वर्ग आहे हा वर्चतांचा वर्ग आहे. वर्चितांना त्यामुळे अनेक साधनसुविधा आणि अपेक्षित सोयी मिळत नाहीत. त्यामुळे अभिजात आणि बहुजात अर्थात क्लासीकल व मासीकल असा संघर्ष सांस्कृतिक क्षेत्रात जनभर आहे, तसाच भारतात सुद्धा आहे. प्रस्थापित वैदिकांच्या

बहुजन सौरभ

BAHUJAN SAURABHA

अनंतायन

अॅड. अनंत खेळकर मो. ९३७००६१६७७

समजुत

त्याने दरवाज्यावर फलक लावला 'मी दुःखी आहे. मला भेटून डिस्टर्ब करू नये.' त्याचा खरा मित्र दरवाजा उघडून आत गेला अन् म्हणाला, 'आपल्याला तर बुवा वाचताच येत नाही. अरे वेड्या! या दुनियेत माणूस ज्याला द्यायचा त्यालाच वेळ देतो. ते तर फक्त बहाणे असतात की मला वेळच मिळत नाही. खरे मित्र वेळ्यात वेळ काढून येतात. तू विचार कर त्या व्यक्तीची समजूत काढणे किती कठीण असते, जी रूसली किंवा रागावली नाही, पण बोलतही नाही. तुझी अवस्था अशी का व्हावी? की मनात खूप व्यक्त करू साचलेय अन् तू व्यक्त करू शकत नाही?' ■ ■

